

DANGOSFWRDD DOFEDNOD

Hydref 2019 – Medi 2020

% y gweithgaredd sy'n berthnasol i'r sector Dofednod:

21% MAE **361** O FUSNESAU SYDD WEDI COFRESTRU
 O WEITHGAREDD DOFEDNOD gyda Cyswllt Ffermio yn dod o'r sector Dofednod.

Y Rhwydwaith Arddangos

Safle Arddangos Wern

Mae'r Wern yn fferm gymysg 486 hectar (ha). Sefydlwyd y fenter ddofednod yn 2011, ac maent yn cadw 32,000 o ieir Bovan Brown ar system offer aml-haen.

Prosiect 1 – Lleihau nifer yr wyau o ansawdd eilradd (a gwblhawyd ym mis Mawrth 2020)

Bu'r prosiect yn archwilio sut y gellir lleihau nifer yr wyau eilradd a gynhyrchir. Roedd y ddyfais a ddefnyddiwyd yn cynnwys nifer o synwryddion a oedd yn mesur y grym y mae wyau'n ei brofi wrth eu cludo o'r blwch nythu i'r hambwrdd.

Llwyddodd yr arbrawf i ddangos bod modd gwneud arbedion ariannol sylweddol drwy ddefnyddio dyfais i ganfod yr ardaloedd lle mae'r wyau'n derbyn y grym mwyaf, a gwneud addasiadau syml yn yr ardaloedd hyn.

Roedd yr addasiadau'n cynnwys tynhau beltiau cludo, addasu graddiant, mewnosod rhwystrau plastig ar bwyntiau trosglwyddo penodol ac arafu cyflymder y belt wyau.

Yn seiliedig ar bris cyfartalog o 86c y dwsin ar gyfer wyau wedi'u graddio, byddai 1% o wyau eilradd yn cyfateb â 0.655c y dwsin. Os bydd pob aderyn yn dodwy 26 dwsin o wyau, mae 1% o wyau eilradd yn cyfateb â 17c yr aderyn, ac mewn uned gyda 32,000 o adar, byddai hynny'n golygu arbediad o £5,449.60 fesul haid. Byddai cynhyrchwyr wyau gyda dros 5% o'r wyau'n cael eu graddi'n eilradd yn gallu elwa'n benodol o ddefnyddio dyfais gel hon.

Am ragor o fanylion am y prosiect hwn, cliciwch [yma](#).

Prosiect 2 – Rheoli ansawdd aer, gwasarn a dŵr i wella iechyd dofednod a chynyddu cynhyrchiant (dechreuodd y prosiect ym mis Mai 2020, ac mae'n dal i fynd yn ei flaen)

Nod yr ail brosiect yw archwilio'r amgylchedd gorau posibl ar gyfer ieir dodwy wyau maes, h.y. aer, gwasarn a dŵr i wella iechyd adar, gan wella cynhyrchiant a phroffidoldeb yn y pen draw. Mae dull cyfunol yn cael ei ddefnyddio i leihau baich bacteria gan ddefnyddio bacteria nad yw'n heintus i wella ansawdd aer, gwasarn a dŵr a chyflwyno perlysiâu a mwynau i ddiect yr adar er mwyn eu galluogi i reoli haint gwiddon coch mewn modd naturiol a gwella ansawdd plisgyn yr wyau. Ym mis Mai 2020, gosodwyd system synwryddion LoRaWAN ynghyd â dangosfwrdd i fesur amonia, carbon deuocsid, lleithder a thymheredd yn yr adeiladau. Bydd y rhain yn galluogi'r ffermwyr i addasu'r ffordd y mae'n gweithredu'r cynllun rheoli mewn modd priodol.

Rhwng 26/06/20 a 21/07/20, mesurwyd lefel amonia rhwng 10-15ppm. Un o nodau'r prosiect yw lleihau'r lefel hon i 5ppm leiaf ymysg yr haid newydd gyda'r system awtomataidd. Cynhaliwyd profion bacteria yng nghanol mis Gorffennaf ar fferm Wern a oedd yn ein galluogi i weld pa facteria oedd yn dominyddu yn y siediau ar yr adeg honno, ynghyd â rhoi darlenniad o lefelau amonia. Gadawodd yr haid y sied ar 24/08/20 a chyflwynwyd yr haid newydd ar 10/09/20.

Glanhaodd Osian y beltiau yn y ddwy sied ar 25/09/20, ac unwaith eto ar 2/10/20. O ganlyniad, gwelwyd gostyngiad yn y lefelau amonia i lai na 5ppm, gan brofi pwysigrwydd gwaredu ysgarthion yn rheolaidd o'r siediau. Y camau nesaf yw trin yr amgylchedd yn unol â'r canlyniadau a gasglwyd gan y synwryddion.

EIP Cymru

Lleihau allyriadau amonia mewn systemau cynhyrchu brwyliaid

Canolfan Cyfnewid Gwybodaeth

Cyhoeddwyd yr erthyglau technegol canlynol gan y Ganolfan Cyfnewid Gwybodaeth:

ISADEILEDD AMAETHYDDOL:
 RHAN 1 EFFEITHIAU
 HINSAWDD

NWYDDAU CYHOEDDUS A
 FFERMIO

ISADEILEDD AMAETHYDDOL:
 RHAN 2 ADDASIADAU A
 MESURAU LLINIARU
 HINSAWDD

RHAGOLYGN
 TECHNOLEGOL AR GYFER
 CYNHYRCHEDD UNEDA
 DOFEDNOD DODWY

Gweminarau

Cynhaliwyd **27** GWEMINAR gyda **3,869** OWYLLWYR

Mae enghreifftiau o'r gweminarau a gynhaliwyd yn cynnwys:

Diweddariad ar y farchnad moch a dofednod

Bu Nathan Ward o Kantar yn trafod gwybodaeth a mewnweliad, yn edrych yn benodol ar gynnyrch yn ymwneud â'r diwydiant moch a dofednod.

Yn Fyw o'r Fferm Arddangos – Wern

Yn ystod y digwyddiad byw ar safle arddangos dofednod fferm Wern, bu ystod o arbenigwyr yn trafod y canlynol:

- Sut i adnabod manau sy'n profi grym sylweddol a buddion eraill yn gysylltiedig â lleihau nifer yr wyau eilradd a gynhyrchir.
- Y mesurau sy'n cael eu rhoi ar waithar fferm Wern i fonitro ansawdd aer, gwasarn a dŵr.
- Sut y byddwn yn addasu'r amgylchedd i wella iechyd a chynhyrchiant adar.

Grwpiau Trafod

CYNHALIWYD

12

CYFARFOD GRŴP
TRAFOD DOFEDNOD

gyda

88
O FYNICHWYR

Bu'r arbenigwr ynni, Chris Brooks, o gwmni Westflight Ltd, yn ymweld â Grŵp Trafod Dofednod Gogledd Cymru i helpu'r aelodau i ddeall eu defnydd o drydan ac i edrych ar ffyrdd o leihau costau er mwyn gwella effeithlonrwydd.

Mae costau trydan wedi cynyddu'n sylweddol fel y mae'r ffigyrau isod yn dangos.

1990 – Cost Trydan £0.06/ kWh

2000 – Cost Trydan £0.10/ kWh

2019 – Cost Trydan £0.17/ kWh

Mae hyn yn gynydd o 70% mewn 29 mlynedd. Gofynnwyd y cwestiwn canlynol i'r grŵp – a fydd prisiau eich wyau yn cynyddu ar yr un gyfradd?

Daeth pob aelod o'r grŵp â chopi o'u bil cyfleustodau diweddaraf i'r cyfarfod, a bu Chris yn trafod y bil er mwyn amlygu'r hyn y dylai aelodau fod yn chwilio amdano.

Mae dadansoddiad o fil fel arfer yn trafod y canlynol:

- Cost Cyfanwerthu 40.09%
- Costau Rhwydwaith 25.16%
- Costau Cymdeithasol ac Amgylcheddol 13%
- Costau Uniongyrchol Eraill 0.65%
- Costau Gweithredu'r Cyflenwr 15.4%
- Elw'r Cyflenwr 0.94%
- TAW 1.76%

Anogwyd aelodau i edrych ar dariffau dydd a nos i weld a fyddai modd gwella effeithlonrwydd drwy ddefnyddio'r tariff is gyda'r nos. Trafodwyd yr amseroedd brig ar gyfer defnyddio trydan ymysg y grŵp, gan ganolbwyntio ar yr hyn y gellid ei wneud er mwyn lleihau'r cynnodau brig.

Cyflwynodd Chris rai syniadau i'w hystyried:

- Pwy sy'n gyfrifol am brynu'r ynni ar eich fferm?
- Byddwch yn ofalus wrth ddefnyddio broceriaid, grwpiau prynu ac ati. Gwiriwch dros eich hun.
- Dewiswch ddau gyflenwr posibl a cheisiwch negodi.
- Cyfrifwch y gost wirioneddol fesul kWh.
- Gwiriwch adroddiadau'r mesurydd yn erbyn yr anfonebau.

Os byddwch chi'n ystyried y ffactorau uchod, byddai modd gwneud arbedion o ran effeithlonrwydd.

Roedd nifer o'r aelodau'n awyddus i ddatblygu gwybodaeth ynglŷn â'u defnydd ar eu daliadau eu hunain, a chytunwyd i gynnal clinigau ar y fferm i fonitro a meincodi ymhellach ymysg y grŵp.

Agrigôp

29 CYFARFOD YN YMWNEUD
Â DOFEDNOD

Dyma rai o'r enghreifftiau o themâu'r grwpiau:

Sefydlu menter
brwyliad

Technoleg Amonia

Baw dofednod

Ieir a Covid

Cymorthfeydd

Cynhaliwyd 118 Cymhorthfa

Roedd y prif bynciau'n cynnwys:

Marchnata ac
Arallgyfeirio

Energy rev
Adolygiad Ynni

Cynllunio

Olyniaeth

Rhoddodd y gymhorthfa adolygiad ynni gyfle i ni agor ein meddyliau i ystyried technolegau newydd ar gyfer cynhyrchu trydan yn y sector dofednod.

Mentora

MAE GENNYM NI 4 MENTOR DOFEDNOD AR Y FFRAMWAITH

Cliciwch yma i weld
proffil Helen

Cliciwch yma i weld
proffil Malcolm

Cliciwch yma i weld
proffil Mark

Cliciwch yma i weld
proffil Sian

Mae 4% o'r rhai sy'n cael eu mentora yn derbyn cyngor yn ymwneud â materion dofednod (gallai hynny gynnwys newydd ddyfodiaid i'r sector).

Pynciau a drafodwyd:

Sefydlu sied
ddofednod maes

Agweddau iechyd a
diogelwch yn ymwneud
â safle dofednod

Menter ddofednod
ar raddfa fechan

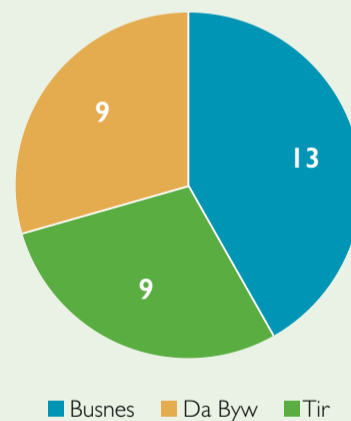
Arallgyfeirio i gadw
dofednod dowdy

Hyfforddiant

Cafwyd 4 cyfnod ymgeisio rhwng mis Hydref 2019 a mis Medi 2020 gyda 878 achos o hyfforddiant wedi cael eu darparu yn ystod y cyfnod. O'r rhain, gallai 31 ohonynt gael eu hystyried o fewn y sector Organig.

Nifer yr unigolion a
dderbyniodd hyfforddiant
o'r Sector Dofednod

Roedd y cyrsiau mwyaf poblogaidd ym mhob thema'n cynnwys:

CYNLLUNIO A
DATBLYGU BUSNES

RHEOLI CNOFILOD
AR FFERMYDD

DYFARNIAD LEFEL 3 MEWN
DEFNYDDIO PLAIEDDIAID YN
DDIOGEL (PA1) A DEFNYDDIO
PLAIEDDIAID YN DDIOGEL GAN
DDEFNYDDIO OFFER LLAW (PA6)

E-ddysgu

Mae rhai o'r cyrsiau e-ddysgu a gwblhawyd yn ystod y cyfnod hwn yn ymwneud â'r sector Dofednod yn cynnwys:

Brechu dofednod

Parasitiaid mewn
dofednod

Pigo niweidiol mewn
ieir sy'n dodwy

Rheoli tail dofednod

Am ragor o fanylion am y cyrsiau e-ddysgu, ewch i'r [wefan](http://www.llyw.cymru/cyswiltffermio).

www.llyw.cymru/cyswiltffermio